

■ בין פיקאסו לאפולינר

מקס ז'קוב, ניסים אמיתיים, מצרפתית: אמוץ גלעדי ואורי הולנדר,
קשב לשירה, 72 עמ'

סיפור חייו של מקס ז'קוב (1876-1944), המשורר הצרפתי-יהודי-קתולי, שהיה, בין השאר, ידידם של פיקאסו ואפולינר, מעניין יותר משיריו, השוליים איכשהו מטבעם, למרות שהוא נמנה עם הבולטים במשוררי השירה-בפרוזה בשירה הצרפתית (משמע, קטעי פרוזה הכתובים כפרוזה אך מוגדרים כשירה). אורי הולנדר, אחד משני מתרגמי הקובץ החדש שלפנינו, מספר בהקדמתו את סיפור חייו הפתלתל של היהודי הזה, שהתנצר ונטבל לקתוליות, שהיה הומוסקסואל ושאף להיות קדוש נוצרי, שהתגלגל ממלאכה למלאכה, החל מביקורת אמנות וכלה בניקוי שירותים, ולבסוף

נעצר בפריז הכבושה בידי הגסטאפו, ומת במחנה המעצר הנאצי צרפתי בדרנסי, יומיים לפני שהיה אמור להישלח לאושוויץ. פיקאסו ירדו הניח שז'קוב יצליח לשרוד גם את זה, אבל זה לא קרה. עכשיו מביאה לנו הוצאת "קשב לשירה", האיכותית תמיד, לפעמים פחות, לפעמים יותר, מבחר מקטעי הפרוזה השיריים שלו (המנוקדים בעברית, ואני לא בטוח שזה לא מיותר) בתרגומם של אמוץ גלעדי והולנדר, טקסטים מבריקים חלקית ואזוטריים מטבעם, המזכירים קצת את "פרקי התבוננות" של קפקא, את חידות הזן ואת שירי הפרוזה של בודלר, קודמו הגדול, כשהדברים נעים בין סוריאליזם דחוס בנוסח: "בלילה הירח הוא שלוש פטריות, פתאומיות כשיר הקוקיה בשעון" לבין קטעי חיים אוטוביוגרפיים מרירים-קומיים כמו: "העורך העניק לי צב שקונכייתו ורודה ומבריקה: השחוקה בפרוטות היתה עוזרת לי יותר", עם חיבה מיוחדת לסתימויות לא מפוענחות, סתם למען הקסם הפילוסופי: "'יקירי', אמר לי האמן, 'אם אתה מוסיף לנגר זקן, אנא אל תוסיף לו ילד, אם האב מגולח, התמונה פחות טיפשית'". ז'קוב מעיד על עצמו שלא הבין (גם אני לא הבנתי). אבל הייתי חותם על המשפט האחרון: "אני משכתי בכתפי מטעמים שלא אפרט".